

مطالعات قرآنی در سیرۂ نبوی

پدیدآورندگان:

دکتر محمدعلی لسانی فشارکی

دکتر حسین مرادی زنجانی

سرشناسه : لسانی، محمدعلی، ۱۳۳۲ - Lessani Fesharaki, Muhammad Ali
عنوان و نام پدیدآور : مطالعات قرآنی در سیره نبوی / پدیدآورندگان محمدعلی لسانی فشارکی، حسین مرادی زنجانی.
مشخصات نشر : تهران : انتشارات ۱۱۴ [صد و چهارده]، ۱۳۹۸؛ مشخصات ظاهری : ۴۴۵ ص.
شابک : ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۱۶۸-۱-۹

وضعیت فهرست نویسی : فیبا

موضوع : محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. -- در قرآن

موضوع : Muhammad, Prophet -- In the Quran

موضوع : محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. -- دعوت -- جنبه‌های قرآنی

موضوع : Muhammad, Prophet-- Calling of

موضوع : محمد (ص)، پیامبر اسلام، ۵۳ قبل از هجرت - ۱۱ ق. -- سرگذشتنامه

موضوع : Muhammad, Prophet -- Biography

موضوع : تفاسیر شیعه -- قرن ۱۴

موضوع : ۲۰th century -- Qur'an -- Shiite hermeneutics

شناسه افزودن : ادی زنجانی، حسین، ۱۳۵۱ -

شناسه افزودن : Moradi Zanjani, Hossein

رده بندی کنگره : BP۱۰۱

رده بندی دیویی : ۲۲۷/۱۰۹

شماره کتابشناسی ملی : ۱۳۴۴۹۵

مطالعات قرآنی در سیره نبوی

پدیدآورندگان: دکتر محمدعلی لسانی فشارکی؛ دکتر حسین مرادی زنجانی

ناشر: ص و چ، رده

با همکاری فنی: مؤسسه فرهنگی هنری کاوین و ترویج زبان قرآن

صفحه آرای: منصوره شرکت

شمارگان: ۵۰۰ نسخه

قیمت: ۴۸۵۰۰ تومان

نوبت چاپ و تاریخ: اوّل، ۱۳۹۸

تعداد صفحه و قطع: ۴۴۵ ص، رقعی

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۱۶۸-۱-۹

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

نشر ۱۱۴

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۳
فصل اول: «از تفسیر تا سیره» نقطه عزیمت پژوهش و تحقیق در سیره نبوی؛ پیامبر در دوران کودکی: پیش خوانی معوذتین.....	۱۶
۱-۱. پیشینه و ضرورت تحقیق در سیره نبوی.....	۱۷
۱-۲. کتاب شناسی سیره نبوی در عصر حاضر.....	۲۲
۳- از سیره پژوهی تا سیره شناسی.....	۲۳
۴- قرآن منبع اصلی سیره نبوی.....	۲۴
۵- تحقیق موضوعی سیره نبوی در قرآن.....	۲۵
۱-۶. چگونگی انداز تحقیق موضوعی در سیره نبوی.....	۲۶
۱-۷. گسترش سیره نبوی.....	۳۱
۱-۸. هیمنه قرار بر سیره نبوی.....	۳۳
۱-۹. تهاجم فرهنگی به امتان اسلام و مسلمین.....	۳۵
۱-۱۰. سیره معصومین و سیره نبوی.....	۴۰
۱-۱۱. معوذتین آغازگر سیره نبوی.....	۴۲
■ کتاب نهج الفصاحه.....	۴۵
■ لقب قرآنی رحمة للعالمین.....	۴۵
■ الگوی روابط خانوادگی در سیره نبوی.....	۴۶
■ ترک حج و عزیمت به کربلا در سیره حسینی.....	۴۷
■ نسبت سیره نبوی با مسلمانان جهان در عصر حاضر.....	۴۹
■ دو دختر پیامبر در خانه جناب عثمان بن عفان.....	۵۱
■ مطالعات زنان در سیره نبوی.....	۵۲
■ زمینه مطالعه در زندگانی خانوادگی پیامبر اکرم.....	۵۳
■ اشاره به پیامبری حضرت یوسف در قرآن.....	۵۴
■ پیامبری لقمان حکیم.....	۵۴

- شمار پیامبران خدا..... ۵۵
- پیامبری زرتشت و ذوالقرنین..... ۵۹
- فراوانی انبیا در قوم بنی اسرائیل..... ۶۰
- چگونگی اختصاص پیامبران به بعضی اقوام و سرزمین‌ها..... ۶۱
- سرتاسری نبودن بعثت پیامبران در همه نقاط جهان..... ۶۴
- وجود مُنذران در میان همه اقوام و در سرتاسر جهان..... ۶۷
- ذکر نام همه پیامبران در قرآن کریم..... ۶۸

فصل دوم: «از اخلاص تا تبیت» برنامه دعوت پیامبر اعظم در سال‌های

آغازین رسالت..... ۷۰

- ۱-۲. اخلاص تا تبیت..... ۷۱
- ۲-۲. پیوند سیر نبوی با تفسیر و علوم قرآنی..... ۷۳
- ۲-۳. دعوت علنی پیامبر از آغاز بعثت..... ۷۴
- ۲-۴. بلال حبشی و ندای احد احد..... ۷۷
- ۲-۵. قل هو الله احد در مدح اهل بیت..... ۸۲
- ۲-۶. راز دشمنی صنادید قریش با قل هو الله احد..... ۸۵
- ۲-۷. ترجمه صحیح قل هو الله احد..... ۸۹
- ۲-۸. قل هو الله احد سوره اخلاص..... ۹۰
- حدیث کساء چیست و چه جایگاهی دارد؟..... ۹۲
- مسئله فقهی قرائت سوره‌های اخلاص و کافرون در نماز..... ۹۳
- علت غیرمستقیم بودن حمایت خدا از پیامبر..... ۹۴
- اختلاف شیعی و سنی در عمل به سیره پیامبر..... ۹۵

فصل سوم: «از یاسین تا یاسین» تمهیدات الهی و امدادهای غیبی در

زندگانی پیامبر اسلام..... ۹۹

- ۱-۳. گستره گسترده سیره نبوی..... ۱۰۱
- ۲-۳. سیره اهل بیت امتداد سیره نبوی..... ۱۰۲

- ۳-۳. تمهیدات پیشین و امدادهای الهی ۱۰۴
- ۳-۴. سورة یاسین قلب قرآن ۱۰۵
- ۳-۵. سیمای قرآنی خاتم پیامبران ۱۰۶
- ۳-۶. رسالت ختمی مرتبت ۱۰۹
- ۳-۷. امدادهای غیبی ویژه خاتم پیامبران ۱۱۰
- ۳-۸. سورة یاسین در آئینه سورة نصر ۱۱۱
- ۳-۹. سورة یاسین در آئینه سورة تبت ۱۱۳
- ۳-۱۰. جایگاه بصیرت در رسالت ختمی مرتبت ۱۱۷
- ۳-۱۱. هزیمت اصحاب فیل نشانه پیشین ظهور پیامبر ۱۱۹
- ۳-۱۲. جایگاه بی نظیر شعار «الله اکبر» ۱۲۳
- فراوانی و امکانی و فرامصدافی بودن سورة تبت ۱۲۵
- مقایسه جایگاه اصحاب امام حسین (ع) با اولاد آنحضرت ۱۲۸
- افزودن نام - ضحاک - امام حسین (ع) در متن زیارت عاشورا ۱۳۰
- گفتن «الله اکبر» در فاصده قرأت ۲۲ سورة آخر قرآن ۱۳۰
- دعاهاى مرسوم در ختم انعام ۱۳۱
- افزودن «یا سید المرسلین» در شعار تبت یاسین ۱۳۲
- مواردی در جهت تأیید «قولوا لا اله الا الله تفلحوا» ۱۳۴
- جایگاه و اعتبار زیارت عاشورا ۱۳۶
- فصل چهارم: «از اصحاب فیل تا ایلاف قریش» آیه سوره سیرة نبوی در قرآن کریم ۱۳۹**
- ۴-۱. ضرورت حضور در فضای سیره نبوی ۱۴۰
- ۴-۲. مدینه فاضله و مدینه مفضوله ۱۴۳
- ۴-۳. دوری از فضای سیره نبوی و قساوت قلب ۱۴۵
- ۴-۴. شمول و عمومیت خطابهای قرآن ۱۴۹
- ۴-۵. مذکر و مؤنث یا عام و خاص ۱۵۲

- ۴-۶. سورة ماعون..... ۱۵۶
- ۴-۷. سورة قريش..... ۱۵۹
- ۴-۸. سورة فيل..... ۱۶۲
- جایگاه «شکر» در سیره نبوی..... ۱۶۴
- مأخذ مطالب مطرح شده راجع به ایلاف قريش..... ۱۶۵
- علت نابسامانی اوضاع مسلمین با وجود برخورداری از سیره نبوی..... ۱۶۷
- جایگاه حفظ و تحفیظ قرآن در سیره نبوی..... ۱۶۹
- فایده ماموت و نقش آن در ایلاف قريش..... ۱۷۱
- پایه و اساس انس با قرآن در سیره نبوی..... ۱۷۱
- سیر فی الارض در نوع دوم..... ۱۷۴
- عاقبت فی المحمد (ماموت)..... ۱۷۴
- رابطه باب الفیل با فیه اب فیل..... ۱۷۵

فصل پنجم: «از تکاثر تا کوثر» عظمت اسلام و ارزش مسلمانی (هویت بخشی

سیره نبوی)..... ۱۷۶

- ۵-۱. نسبت قرآن با سیره نبوی..... ۱۷۷
- ۵-۲. سورة کوثر یکی از سوره های بزرگ قرآن کریم..... ۱۷۹
- ۵-۳. عکس العمل پیامبر اکرم در قبال اعطای کوثر..... ۱۸۰
- ۵-۴. قربانی و فداکاری در قبال دریافت کوثر..... ۱۸۱
- ۵-۵. معنا و مفهوم ابتر..... ۱۸۳
- ۵-۶. معنا و مفهوم کوثر..... ۱۸۸
- ۵-۷. اطلاق کلمه کوثر..... ۱۸۹
- ۵-۸. شأن و مقام عظیم مسلمانی..... ۱۹۰
- ۵-۹. حضرت فاطمه زهرا (س) مصداق اتم کوثر..... ۱۹۱
- تقابل همواره کوثر با تکاثر..... ۱۹۱
- اعطای کوثر الهی به یکایک مسلمانان..... ۱۹۲

- وظایف مسلمانان در قبال إعطای کوثر الهی ۱۹۴
- رفع تعارض روایات اسباب نزول با تفسیر ارائه شده از سورة کوثر ۱۹۶
- فصل ششم: «از اسراء تا خاتمیت» کیفیت اسراء (بعثت) و رسالت خاتم پیامبران ۱۹۸**
- ۱-۶ سخن گفتن به اندازه عقل مخاطبان ۲۰۰
- ۲-۶ الگوی قرآنی ترتیب مباحث سیره نبوی ۲۰۳
- ۳-۶ واژه شناسی «اسراء» ۲۰۴
- ۴-۶ نام اصلی سورة اسراء ۲۰۵
- ۵-۶ جایگاه کلمه «لیلاً» در آیه اسراء ۲۰۸
- ۶-۶ جایگاه کلمه «الذی اسرى بعده» ۲۰۹
- ۷-۶ جایگاه کلمه «من المسجد الحرام» ۲۱۰
- ۸-۶ لیلۃ الاسراء ۲۱۰
- ۹-۶ آیین تحنُّث (نَحْنُثُ) ۲۱۳
- ۱۰-۶ جایگاه مسجدالاقصا در آیه اسراء ۲۱۷
- ۱۱-۶ ارائه آیات کبری در شب اسراء ۲۱۸
- ۱۲-۶ اسراء پیامبراعظم به روایت سورة نجم ۲۱۹
- ۱۳-۶ نزول دفعی و نزول تدریجی قرآن ۲۲۲
- ۱۴-۶ بازگشت پیامبراکرم به مکه و اعلان صبحگاه ۲۲۹
- نبودن پیامبراکرم در غار حراء در شب اسراء ۲۳۳
- علت ترجیح مسجدالاقصا بر مسجدالحرام در ماجرای اسراء ۲۳۳
- علت یادکرد عنوان مسجدالاقصا در آیه اسراء ۲۳۶
- علت بازنگشتن و نرفتن پیامبر به غار حراء پس از بعثت ۲۳۷
- جایگاه جبرئیل امین در رسالت ختمی مرتبت ۲۳۷
- رابطه اسراء با عید مبعث ۲۳۸
- بازشناسی دو نزول دفعی و تدریجی قرآن از یکدیگر ۲۳۹

- جایگاه تاریخی ۲۷ رجب (عید مبعث)..... ۲۴۰
- نزول سوره علق در روز یا شب مبعث..... ۲۴۱
- اختصاص مبعث پیامبران به منطقه خاورمیانه..... ۲۴۵
- غفران الهی و ذنب پیامبر..... ۲۴۸
- معنای درست واژه قرآنی «ایلاف»..... ۲۴۹
- تعارض مقام عصمت با الگو بودن برای مردم..... ۲۵۱

فصل هفتم: «از سلام تا صلوات» سامانه ارتباطی خدا با پیامبر و مسلمانان..... ۲۵۳

- ۱-۷. از سلام تا صلوات..... ۲۵۴
- ۲-۷. تصور رایج در تعلیقات و تسلیم..... ۲۵۵
- ۳-۷. سلام و صلوات..... ۲۵۷
- ۴-۷. معنا و مفهوم تسلیم در قرآن..... ۲۵۸
- ۵-۷. تسلیم متمم صلوات..... ۲۶۱
- ۶-۷. صلوات خداوند بر پیامبر..... ۲۶۳
- ۷-۷. امتیازات ویژه مسلمانان..... ۲۶۵
- ۸-۷. جایگاه و اهمیت جمعه در اسلام..... ۲۷۰
- ۹-۷. ریشه لغوی صلوات..... ۲۷۲
- ۱۰-۷. سامانه اختصاصی ارتباط خدا و پیامبر..... ۲۷۵
- ۱۱-۷. صلوات فرستادن ما بر پیامبر..... ۲۷۵
- ۱۲-۷. رابطه صلوات با شفاعت..... ۲۷۷
- ۱۳-۷. صلوات خدا بر مسلمانان..... ۲۷۸
- ۱۴-۷. پاداش عظیم ایمان به رسول اعظم..... ۲۸۲
- ۱۵-۷. کارکرد دوسویه صلوات..... ۲۸۷
- ۱۶-۷. فرهنگ صلوات..... ۲۸۸
- ۱۷-۷. اوصاف و القاب صلوات..... ۲۹۰

- ۲۹۱..... صلوات دعای مستجاب.....
- ۲۹۳..... صلوات اسم اعظم الهی.....
- ۲۹۴..... مقام محمود.....
- ۲۹۴..... تفاوت «صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ» با «عليه السلام».....
- ۲۹۸..... آثار و برکات ذکر صلوات.....
- ۳۰۰..... علت تعدد و تکرار سلام و صلوات در ادعیه و زیارات.....
- ۳۰۰..... جایگاه استنادی «سلام علی آل یاسین».....
- ۳۰۳..... چرایی صلوات فرستادن در قالب دعا.....
- ۳۰۶..... نیازمند نبودن پیامبر به صلوات اُمت.....
- ۳۰۷..... مفهوم صداق «آل محمد» در ذکر صلوات.....
- ۳۰۸..... تفاوت سازگار بیانی آیه تطهیر با آیه صلوات.....
- ۳۱۰..... حکم صلوات فرستادن برای روا شدن حاجات.....
- ۳۱۰..... اثرگذاری تعدد صلوات بر آثار و برکات صلوات.....
- ۳۱۱..... درمانگری صلوات.....

فصل هشتم: «از هجرت به مهاجرت پیامبر از مکه به مدینه به

- روایت قرآن..... ۳۱۲
- ۸-۱..... سیره جامع پیامبر در قرآن..... ۳۱۳
 - ۸-۲..... شرف و عظمت مکه مکرمه..... ۳۱۴
 - ۸-۳..... کلیدواژه تحقیق موضوعی هجرت..... ۳۱۷
 - ۸-۴..... پردازش ویژه قرآن حکیم از اخراج پیامبر..... ۳۱۹
 - ۸-۵..... شدت اندوه پیامبر هنگام خروج از مکه..... ۳۲۵
 - ۸-۶..... صورت جلسه دارالندوة قریش..... ۳۳۰
 - ۸-۷..... تصویب طرح اخراج پیامبر..... ۳۳۴
 - ۸-۸..... داستان لیلۃ المیت..... ۳۳۶
 - ۸-۹..... افسانه پردازی‌ها در رابطه با غار ثور..... ۳۳۷

- ۸-۱۰. ماجرای غار ثور به روایت قرآن کریم..... ۳۴۰
- ۸-۱۱. آگاهی یافتن قریش از خروج پیامبر..... ۳۴۲
- ابهامات موجود در چندوجون ماجرای لیلۃ المیت..... ۳۴۶
- تعارض روایات لیلۃ المیت با صراحت بیان قرآن کریم..... ۳۴۹
- جایگاه و نقش ابوبکر در ماجرای مهاجرت..... ۳۵۳
- کسب خبر از اوضاع مکه در پایگاه غار ثور..... ۳۵۸

فصل ۹م: از کعبه تا کربلا» مکه و مدینه و کربلا در جغرافیای سیره

- نبری..... ۳۶۰
- ۹-۱. حسین بنی أَنَا من حسین..... ۳۶۱
- ۹-۲. مراتب سه گانه اسلام..... ۳۶۲
- ۹-۳. اسلام آیین استلزامی..... ۳۶۳
- ۹-۴. حج آموزشگاه..... ۳۶۵
- ۹-۵. کربلا قیام و قوام کعبه..... ۳۶۶
- ۹-۶. کعبه مبدأ یا مقصد؟..... ۳۶۸
- ۹-۷. اسلام ابراهیمی آیین خداپرستی..... ۳۷۱
- ۹-۸. اسلام محمدی آیین خداشناسی..... ۳۷۳
- ۹-۹. اسلام حسینی آیین خدادوستی..... ۳۷۴
- ۹-۱۰. مراتب سه گانه فقه..... ۳۷۵
- ۹-۱۱. اصول فقه حسینی..... ۳۷۶
- ۹-۱۲. اجتهاد در فقه حسینی..... ۳۷۷
- ۹-۱۳. از خلیل اللّهی تا حبیب اللّهی..... ۳۷۹
- ۹-۱۴. حقیقت حبّ الله..... ۳۸۱
- ۹-۱۵. مجتهدان نوجوان..... ۳۸۳
- اختصاص لقب رحمة للعالمین..... ۳۸۵
- ذبح عظیم و مفهوم و مصداق آن..... ۳۸۵

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم. الحمد لله رب العالمين، رب محمد المصطفى سيد المرسلين، خاتم النبيين، صلوات الله عليه وعلى آله الطاهرين، و اصحابه المسجيين من الانصار و المهاجرين، والذين اتبعوهم باحسان من التابعين، و اتباع التابعين، الى يوم يقوم الناس لرب العالمين.

تفسیر و سیره، سیره و تفسیر، دو همزاد دیرینه و یزید و همای یکدیگرند که انتظار می‌رفت از همان اوان آغاز رسالت پیامبر اکرم (ص) نزول و بیان و تبیین تدریجی قرآن کریم، در کنار یکدیگر شکوفا و پویا شوند، و گام و گام، در هر فراز و نشیب تاریخ اسلام، مسلمانان را به سوی علوم و معارف قرآن حکیم رهنمون گردند و راهنما باشند. اما، بسی سوگمندانه چنین رخداد پربرکت و میمنت‌آوری روی نداد. هریک از سویی راه گرفتند، و البته در راهی که پیش گرفتند، بسیار پرشتاب

و حتی افتخارآمیز و غرورانگیز، پیش رفتند. هنوز از نقطه عزیمت که همان اوّل تدوین علوم اسلامی بود، چندان دور نشده بودند که قدم به قدم، بیش از پیش، از یکدیگر فاصله گرفتند، چنان که بعدها، هرگاه نیز که دیداری کوتاه برایشان دست داد، یکدیگر را بازشناختند، و بار دیگر، هریک جداگانه و از یکدیگریگانه، دنباله کار خویش گرفتند، و البته بازهم، بیش از پیش، پیش رفتند، و مانند گذشته، غرور انگیزتند و افتخار آفریدند.

مطالعات قرآنی در سیره نبوی را ضرورت و اهمیت همین بس که چه بسا بتواند و باید که دبدارهای پربار و کارساز سیره و تفسیر و تفسیر را پس از تأخیری بس زیانبار، بالغ بر یکهزار و چهارصد سال آزرگار، کارسازی کند. سیره و تفسیر بارها و بارها باید به قهقرا بازگردند، و مصاحبه‌ها و مصاحبت‌هایی را که در طول سالیان و در اسراف و تکاف جهان، سیره نبوی با تفسیر قرآن، می‌بایست داشته باشند، و غالباً نداشته‌اند، اگر باشند، مسلمانان دیدار آنان را بازشناختند، یا اصلاً از آن خبر نیافتند، از این همه فاصله و مسافت دور، بازسازی و صحنه‌پردازی کنند؛ بدان امید که برای سده‌های هنوز فرارسیده و مسلمانان هنوز به دنیا نیامده، هرچند اندکی، از آن همه خسارت غیر قابل جبران کاسته شود.

این نوشتار، و به تعبیر دقیق‌تر درس‌گفتار، سیج، ادعای و ادعایی، در حوزه تفسیرشناسی یا در حوزه سیره‌شناسی ندارد؛ در عین حال، می‌تواند با جراح علاقه‌مندان به دانش و پژوهش و فرزندگان اهل علم و تحقیق، رهاوردی بس سودمند باشد، و پدیدآورندگان امید آن دارند که دانش پژوهان، با کاوش‌ها و کوشش‌هایی که خود خواهند کرد، بتوانند، از لابه‌لای همین اوراق، به مبانی و اصول و قواعد

سیره‌نگاری در پرتو مطالعات قرآنی دست‌یابند، یا مطالعات قرآنی را به گونه‌ای هدفمند و روش‌مند، به محیط پربرکت و حرکت‌آفرین سیره‌پژوهی و سیره‌شناسی بکشانند، و با آغاز از همین نمونه‌های کارگاهی کوچک آهنگ کارهای بزرگ کنند، و به دستاوردهای سترگ نائل آیند.

کتاب حاضر، گزارشی پالایش شده و ویرایش شده از ده کارگاه آموزشی - پژوهشی چهار ساعته (جمعاً ۴۰ ساعت) تحقیق موضوعی سیره نبوی در قرآن کریم است که در طول مدت یک سال در سالن اجتماعات واحد خواهران دارالقرآن بسیج سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شهرستان کرج برگزار گردید؛ پس از سه سال با عنوان درآمدی بر مطالعات قرآنی در سیره نبوی با شمارگان یکهزار نسخه راهی عالم مطبوعات شد. و اینک با گذشت پنج سال دیگر به لطف خدا، با تجدیدنظر سرتاسری در معرض مطالعه و ملاحظه و نقد و بررسی عزیزان اهل قرآن قرار می‌گیرد.

پدیدآورندگان این اثر از همه سروران و کرامان و استادان و صاحب نظران به نام قرآن عظیم و پیامبر اعظم خواستارند که هیچ کمترین اصلاح و تصحیح و ارشاد و پیشنهاد را ناگفته و ناپیش نهاده و انگذارند. ربنا علیک توکلنا و الیک انبنا و الیک المصیر. ربنا لا تجعلنا فتنه للذین کفروا و اغفلنا ربنا انک انت الیم الحکیم.

عید قربان ۱۴۴۱ = مردادماه ۱۳۸۸ - مؤلفان

lessanima@gmail.com

hosseyn114m@gmail.com